

Európa kulturális régióinak története

BTR – DK – 020

PPKE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, I. évfolyam

Oktatók: Dr. Berényi István DSc professor emeritus és Dr. Medgyesy S. Norbert PhD

KEDVES DOKTORANDÁK ÉS DOKTORANDUSZOK!

A tegnapi előadáson Berényi István professor úr elmondta a félév követelményeit, miszerint két lehetőség közül lehet választani: egy dolgozat leadása május 29-ig, vagy szóbeli felelet a félév anyagából június közepén.

A dolgozat esetében készítse egy olyan 8–10 oldalas, lábjegyzetelt és térképekkel ellátott dolgozatot, amely a tér és a saját témakörének kapcsolatát vizsgálja. Lehet mikrotörténeti tanulmány is és olyan írás, amely a későbbi disszertációjuknak egy alfejezete lehet. Jól sikerült munkákhoz publikációs lehetőséget biztosítunk. Kérjük, hogy a dolgozatokat 2017. május 29-ig küldjék el kinyomtatva az alábbi címre:

Dr. Berényi István és Dr. Kiss Kornélia
PPKE Történelemtudományi Doktori Iskola
PPKE BTK Sophianum
1088 Budapest
Mikszáth tér 1.

Akik a felelést választják, azok számára megadunk Berényi Tanár Úrral egy időpontot június közepén. Az írásbeli dolgozatok kiértékelése és megbeszélése is a szóbeli felelet napján, június közepén lesz.

A következő előadók és témáik:

- 2017. április 28. péntek, 13.30–15.30 között: Dr. Michalkó Gábor: Turizmus térben és időben
- 2017. május 12. péntek, 12.30–15.30 között: Dr. Kocsis Károly: Európa változó etnikai-nyelvi arculata (Múlt, jelen és jövő)

Kérem, ha bármi kérdésük van, forduljanak hozzám a medgyesysnorbert@gmail.com címen!

Piliscsaba, 2017. április 1.

Berényi István professor úr nevében is alapos és örömteli munkát kívánok,
üdvözlettel:

Medgyesy S. Norbert s. k.

medgyesysnorbert@gmail.com

FŐBB SZAKIRODALOM – félkövérrel kiemelve a legfontosabbakat:

- *A Fejezetek a magyar művelődéstörténet forrásaiból* Gazda István válogatásában című kötetből (Tárogató Kiadó, Bp. 1996.): 43–170. oldal: történeti, gazdaság- és közigazgatás-földrajzi tanulmányok, vármegyék, városok, térképtörténet, közintézmények a XVI–XVIII. században.
- *A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza*. A Budapesten és Pécsen 2002. november 25–26-án megtartott tudományos konferencia előadásai. Kiadja a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszéke és a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézete, Nyíregyháza–Pécs, 2003.
- *A Felvidék történeti földrajza*. Szerk. Frisnyák Sándor. Nyíregyháza, 1998.
- *A Kárpát-medence történeti földrajza*. Szerk. Frisnyák Sándor. Nyíregyháza, 1996.
- *A Kárpát-medence vallásföldrajza, I. Tanulmánygyűjtemény*. Szerk. Gál András–Frisnyák Sándor–Kókai Sándor. Kiadja a Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézete és a szerencsi Bocskai István Katolikus Gimnázium, Nyíregyháza–Szerencs, 2016.
- *A magyar térképészet nagyjai – Die Großen der ungarischen Kartographie*. Lipszky János (1766–1826), Mikoviny Sámuel (1700–1750). OSZK–Osiris, Bp. 2001
- *Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon*. Kossuth Kiadó, Bp., 1996. (Legújabb és legbővebb kiadás.)
- *Bajor Tibor: A folyami szállítástól az autópályáig*. A magyar közlekedés és a gazdaság kölcsönhatásai a középkortól az 1990-es évekig. In: G. Márkus György szerk., XXI. század Tudományos Közlemények, 26. szám, Általános Vállalkozási Főiskola, Budapest, 2011. szeptember, 47–64. A világhálón: http://epa.oszk.hu/02000/02051/00025/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_2_6_2011_szept_047-064.pdf
- *Bálint Sándor: A szegedi nép*. Gondolat, Bp., 1968.
- *Bácskai Vera: Városok és városi társadalom Magyarországon a XIX. század elején*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- *Beluszky Pál– Győri Róbert: Magyar városhálózat a 20. század elején*. Dialóg Campus Kiadó, Bp.–Pécs, 2005.
- ***Beluszky Pál: Magyarország falutípusai*. Akadémiai Kiadó, Bp. 1982. [1983]**
- ***Beluszky Pál: Magyarország településföldrajza*. Bp. 1999.**
- *Beluszky Pál: A Nagyalföld történeti földrajza*. Bp. 2001.
- ***Beluszky Pál: Magyarország történeti földrajza I–II*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2005–2008.**
- *Berényi István: Kultúrtáj- és régió mint kulturális örökség*. In: *Ezredforduló-századforduló-hetvenedik évforduló. Ünnepi tanulmányok Zimányi Vera tiszteletére*. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. PPKÉ BTK, Piliscsaba, 2001. 639–650.
- *Berényi István: A történeti földrajz diszciplináris kérdései*. In: *Variációk. Ünnepi tanulmányok M. Kiss Sándor tiszteletére*. Szerk. Ötvös István. PPKÉ BTK, Piliscsaba, 2004. 631–652.
- *Berényi István: Az alföldi kultúrtájak értékelésének szükségessége és lehetősége*. In: *Kárpát-medence: települések, tájak, régiók, térstruktúrák*. Szerk.: Győri Róbert–Hajdú Zoltán. MTA RKK, Bp., 2006. 141–155.
- *Berényi István: Adalék a társadalmi egyenlőtlenség és a kultúrtáj kapcsolatának értelmezéséhez*. In: *A területi kutatások csomópontjai*. Szerk. Barta Györgyi–Beluszky Pál–Földi Zsuzsa–Kovács Katalin. MTA RKK, Pécs, 2010. 514–531.

- **Berényi István:** Az „emberformálta táj” fejlődése a Kárpát-medencében. In: **A Kárpát-medence földrajza. Szerk.: Dövényi Zoltán. Akadémiai Kiadó, Bp., 2012. 375–394.**
- **Berényi István:** Adalék az ember és tér viszonyának értelmezéséhez. In: **Tájak, régiók, települések térben és időben Szerk.: Sikos T. Tamás–Tiner Tibor. Dialóg Campus Kiadó, Bp., 2016. 31–36.**
- **Berényi István–Medgyesy S. Norbert:** A Pázmány Péter Katolikus Egyetem alapításának és történetének regionális összefüggései. In: **A Kárpát-medence vallásföldrajza, I. Tanulmánygyűjtemény. Szerk. Gál András–Frisnyák Sándor–Kókai Sándor. Kiadja a Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézete és a szerencsi Bocskai István Katolikus Gimnázium, Nyíregyháza–Szerencs, 2016. 93–102.**
- **Bulla Béla–Mendöl Tibor:** A Kárpát-medence földrajza. Kocsis Károly Társadalom és gazdaság napjainkban a Kárpát-medencében c. tanulmányával. Az Országos Köznevelési Tanács 1947. évi kiadása alapján közreadja a Lucidus Kiadó. Bp. 1999.
- **Földrajzi környezet – történeti folyamatok. Tanulmánykötet Dr. Frisnyák Sándor 70. születésnapja tiszteletére. Nyíregyházi Főiskola Természettudományi Főiskolai Kar Földrajz Tanszék, Nyíregyháza, 2004.**
- **Für Lajos:** Kertés tanyák a futóhomokon. (Tájtörténeti tanulmány.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. (Agrártörténeti tanulmányok, 12.)
- **Györffy István: Magyar falu–magyar ház. Reprint kiadás: S. a r. Györffy György. Akadémiai Kiadó, Bp. 1987. (Eredeti kiadás: Turul, Bp. 1943.)**
- **Kardos József–Kelemen Elemér–Szögi László:** A magyar felsőoktatás évszázadai. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2000.
- **Kósa László:** Paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon (1880–1920). Planétás, Bp. 1998³.
- **Kósa László–Filep Antal:** A magyar nép táji-történeti tagolódása. Akadémiai Kiadó, Bp. 1978. (Néprajzi Tanulmányok, Szerk. Manga János)
- **Magyar Dunántúl. Művelődéstörténeti olvasókönyv. Összeállította és a bevezetést írta: Pomogáts Béla. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs, 2007.**
- **Magyar föld, magyar faj I–IV. Írta: Prinz Gyula, Cholnoky Jenő, Gr. Teleki Pál és Bartucz Lajos. (I–III.: Magyar földrajz, IV.: A magyar ember) I. Magyarország tájrajza.; II.: A magyar munka földrajza.; III.: Az államföldrajzi kép.; IV.: A magyar ember. A magyarság antropológiája. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Bp. é. n.;**
- **Magyarország Közigazgatási atlasza 1914. A Magyar Szent Korona Országai. Szerk. Zentai László. Talma Kiadó, Bp. 2000. (Függelékben az 1910-es népszámlálás adatai.)**
- **Maslow, Abraham:** A lét pszichológiája felé. Ursus Libris, Budapest–Martonvásár, 2003.
- **Mészáros István:** A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon. Szent István Társulat, Bp., 2000.
- **Papp-Váry Árpád:** Magyarország története térképeken. Kossuth Kiadó – Cartographia, Bp. 2002.
- **Pounds, Norman J. G.: Európa történeti földrajza. Ford. Boros Attila. Osiris, Bp., 2003.**
- **Teleki Pál:** A földrajzi gondolat története. Kossuth Kiadó, Bp., 1996.
- **Timaffy László:** Szigetköz. Gondolat, Bp., 1980.
- **Timaffy László:** Rábaköz és a Hanság. Novadat, Győr, 1991.

- *Tóth Sándor*: Táj és lélek. Barangolások könyve. Üveghegy Kiadó, Százhalombatta, 2015.
- *Az egyes megyék műemléki és régészeti topográfiái.*

SAKRALLANDSCHAFT – BÚCSÚJÁRÁS, BÚCSÚJÁRÓ HELYEK, MÁRIA-KEGYKÉPTÍPUSOK:

(Medgyesy S. Norbert 2017. március 17-én megtartott előadásához:)

1. ***Bálint Sándor–Barna Gábor*: Búcsújáró magyarok. A búcsújárás története és néprajza. Szent István Társulat, Bp., 1994.** 15–23, 89–161, 239–260, 307–310.
 2. *Bálint Sándor*: A Napbaöltözött Asszony. In: *Sacra Hungaria. Tanulmányok a magyar vallásos népelet köréből.* Veritas, é. n. (1944). 19–27.
 3. ***Barna Gábor*: Búcsújárók. Bp., 2001.** Kiemelten fontosak a Loretóval és Mariazellel kapcsolatos (121–137.) írások!
 4. *Fazekas István*: A magyar nemesség és Mariazell. In: *Mariazell és Magyarország. Esztergom-Graz, 2003.* 102–114. (Strigonium Antiquum VI.)
 5. *Szilárdfy Zoltán*: Barokk szentképek Magyarországon. Corvina, Bp. 1984. 1–40. oldal. Az alábbi képek történeti vonatkozásainak ismerete kötelező: 13–20., 21., 28–37., 39–41., 47., IV., V., XIV.
 6. ***Szilárdfy Zoltán*: Ikonográfia-kultusztörténet. Képes tanulmányok. Balassi Kiadó, Bp. 2003.** című könyvből az alábbi tanulmányok: A Krisztus-arc, mint palladium, Mária-típusok mint lelki védőpajzsok (70–78. oldal), A török háborúk emléke barokk szentképeken (147–156. old.), Szent István király följánlásának attribútumai (235–244. old.), A kettős kereszt mint heraldikai motívum az INRI-kultusz megközelítésében (299–304. old.)
 7. *Tüskés Gábor*: Búcsújárás a barokk kori Magyarországon a mirákulumirodalom tükrében. Akadémiai, Bp. 1993. 11–39, 211–220, 330–377.
 8. *Mariazell és Magyarország. Egy zarándokhely emlékezete.* Kiállítás a Budapesti Történeti Múzeum Kiscelli Múzeumában. Szerk.: *Farbaky Péter – Serfőző Szabolcs – Prékopa Ágnes.* Budapesti Történeti Múzeum, Bp. 2004. !!!
 9. Kimondottan a Szeplőtelen Fogantatás képi ábrázolásához és térbeli elterjedéséhez a XV–XVI. században: *Bálint Sándor*: Ünnepi Kalendárium, december 8. Szeplőtelen Fogantatás ünnepe!
- A védőszentekhez:
- *Bálint Sándor*: Ünnepi Kalendárium 1–3. Mandala Kiadó, Szeged, 1998.
 - *Mező András*: A templomcím a magyar helységnevekben (11–15. század). Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest, 1996.
 - *Mező András*: Patrocíniumok a középkori Magyarországon. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest, 2003.
 - *Tüskés Gábor*: A szentisztelet rétegei. In: *Tüskés Gábor–Knapp Éva*: Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Osiris, Budapest, 2001. 179–188.

ALAPVETŐ ORSZÁGLEÍRÁSOK, TÖRTÉNETI FÖLDRAJZI KÉZIKÖNYVEK

Főbb országleírások:

1. **OLÁH Miklós:** Athila, Hungaria. Szerk. és utószó: Kulcsár Péter. Osiris, Bp. 2000.
2. Brodarics históriája a mohácsi vésről. Ford. Szentpétery Imre. Bev. Klaniczay Tibor. Zrínyi Kiadó, Bp. 1976.

Helységnévtárak:

1. Magyarország helységeinek 1773-ban készült hivatalos összeírása. Lexikon locorum regni Hungariae populosorum anno 1773 officiose confectum. Bp. 1920. (a magyar békeküldöttség munkája)
2. **VÁLYI András:** Magyar Országnak leírása [...] I–III. kötet. A királyi Universitasnak betüivel, Buda, 1796–1799.
3. Térkép és adattár, **A „LIPSZKY”** – *Lipszky, Joannes de Szedlicsna:* Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et confinium militarium magni item principatus Transylvaniae. Typis Regiae Universitatis, Buda, 1808.
4. Erdély és a Részek térképe és helységnévtára. Készült Lipszky János 1806-ban megjelent műve alapján. Szerk. Herner János. JATE, Szeged, 1978.
5. **NAGY, Ludovicus:** Notitiae politico-geographico-statisticae inlyti Hungariae partiumque eidem adnexarum. I–II. kötet. Landerer, Buda, 1828–1829.
6. **FÉNYES Elek:** Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratatik. I–IV. kötet. Kozma Vazul nyomdája, Pest, 1851.
7. Magyarország helynévtára. A különféle kormányzati ágak szerinti beosztás kimutatásával, mint az 1863. év elején fennállott. Összeáll. És kiad. B. R. – A. P. Pest, 1863.
8. A Magyar Korona Országainak helységnévtára. Szerk. Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. Hornyánszky kiadása, Bp. 1873. – és a KSH rendszeresen kiadott helységnévtárai.
9. A Magyar Népköztársaság helységnévtára 1973. Statisztikai Kiadó Vállalat, Bp. 1973.

Adattárak, kézikönyvek:

Az ÁRPÁD-KORHOZ: **A „GYÖRFFY”** – *Györffy György:* Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. kötet. (Abaújvár–Pilis vármegye) Akadémiai Kiadó, Bp. 1963–1998.

A HUNYADI-KORHOZ: **A „CSÁNKI”** – *Csánki Dezső:* Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–III., V. kötet. MTA, Bp. 1890–1913. (Reprint kiadások az 1980-as évekből.)

- *Fekete Nagy Antal:* Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában IV. (Trencsén vm.). MTA, Bp. 1941.
- *Gróf Teleki József:* Hunyadiak kora Magyarországon VI. kötet. 1. rész (A szoros értelemben vett Magyarország leírása.) S. a. r. Szabó Károly. Emich Gusztáv nyomdája, Pest, 1863.

- Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához. Összeállította: Ördög Ferenc és munkatársai: Ollé Viktória, Széchenyi Magdolna et alia. Akadémiai, Kiadó, Bp. 2002.

A „**KISS LAJOS**”: *Kiss Lajos*: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai, Bp. 1983.

Az egyes vármegyékre vonatkozó történelmi földrajzok:

1. *Bakács István*: Hont megye Mohács előtt. Akadémiai Kiadó, Bp. 1971.
2. *Csánki Dezső*: Bars vármegye várai a XIV–XV. században. In: Emlékkönyv gróf Klebelsberg Kunó negyedszázados kultúrpolitikai működése emlékére. Rákosi Jenő kiadása, Bp. 1925. 283–294. (Klny is!)
3. *Csánki Dezső*: Körösmegye a XV. században. MTA, Bp. 1893.
4. *Ila Bálint*: Gömör megye I–IV. Akadémiai Kiadó, Bp. 1944–1976.
5. *Maksai Ferenc*: A középkori Szatmár megye. Stephaneum nyomda, Bp. 1940.

Történelmi helységnévtárak:

1. Magyarország történelmi helységnévtára: Fejér, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Árva, Bihar és a Hajdúság, Sopron, Borsod, Moson vármegyék 1773 és 1808 között. KSH kiadása, Bp. 1987–1993.
2. *Gyalay Mihály*: Magyar igazgatástörténelmi helységnévlexikon, 1723–1918 között. Bp. 1989, 1997.
3. A „**LELKES**” – *Lelkes György*: Magyar helységnév-azonosító szótár. Bp. 2011. (Korábbi kiadásai: Balassi Kiadó, Bp. 1992; Baja, 1998.)
4. Magyar neve? Határokon túli helységnév-szótár. Összeáll. Sebők László. Bp. 1990.
5. *Hajdú-Moharos József*: Magyar Településtár. Kárpát-Pannon Kiadó, Bp. 2000.

Magyarország régészeti topográfiája. Főszerkesztő: Gerevich László. Akadémiai Kiadó, Bp. 1966–.

Műemléki topográfiák ismerete kötelező (megyei bontásban is ismeretese), főbb: Magyarország műemléki topográfiája. Szerk. Dercsényi Dezső. Bp. 1948–.

Pesty Frigyes kéziratos helynévtárának nyomtatásban megjelent részei – megyei bontásban lásd a nagyobb, országos könyvtárakban!